

Sosyoloji Derneği, Türkiye

Sosyoloji Araştırmaları Dergisi

Cilt: 13 Sayı: 1 - Bahar 2010

VI. ULUSAL SOSYOLOJİ KONGRESİ
1 - 2 - 3 EKİM 2009 / AYDIN

Sociological Association, Turkey

Journal of Sociological Research

Vol.: 13 Nr.: 1 - Spring 2010

VI. NATIONAL SOCIOLOGY CONFERENCE
1 - 2 - 3 OCTOBER 2009 / AYDIN

Yeni Sosyal Hareketler Paradigması Bağlamında Türkiye'deki Küreselleşme Karşıtı Grupların Birbirleriyle ve Dünyadaki Karşıtlarla Karşılaştırılması

Y. Cemalettin ÇOPUROĞLU
Beyzade Nadir ÇETİN

YENİ SOSYAL HAREKETLER PARADİGMASI BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DEKİ KÜRESELLEŞME KARŞITI GRUPLARIN BİRBİRLERİYLE VE DÜNYADAKİ KARŞITLARLA KARŞILAŞTIRILMASI¹

Y. Cemalettin ÇOPUROĞLU*

Beyzade Nadir ÇETİN**

ÖZ

Küreselleşme olgusu, güncel sosyoloji literatüründe özellikle son yıllarda geniş yer bulan bir olgu haline gelmiştir. Küreselleşme olarak adlandırılan süreç toplumsal yapıların, organizasyonların ve sorunların dünya çapında ortaklaşmasını sağlarken öte yandan da oluşturduğu sorunları, toplumsal dinamikleri baskılaması, ekonomik, kültürel ve toplumsal dayatmaları sebebiyle yaşanan süreçte kendi karşıtlarını ortaya çıkarmıştır. Bu karşıtlıklar değişen süreçlere bağlı olarak yeni sosyal hareketler paradigması ile anlaşılabilen oluşumlardır.

Alternatif küreselleşme, Aşağıdan küreselleşme hareketi gibi kavramlarla da adlandırılan küreselleşme karşıtı hareket, yerel düzeyde ortaya çıkan emek, topraksız köylü, yoksulluk karşıtı ve farklı kimliklerde kesimlerin muhalefetini ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. Ancak ülkemizde muhalefet daha çok ülke içi sorunlara odaklanmış, belli bir siyasi muhalefet geleneği olan kişiler tarafından ortaya çıkarılmış, yeterince organize olamamış ve daha radikal eğilimleri içinde barındıran bir yapı özelliği göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Küreselleşme Karşıtlığı, Küreselleşme Karşıtı Hareketler, Yeni Sosyal Hareketler

¹ Bu çalışma F.Ü. Bilimsel Araştırmalar ve Projeler Birimi (FÜBAP) tarafından 1530 nolu proje olarak desteklenmiştir.

* Prof. Dr. Fırat Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

** Yrd. Doç. Dr. Fırat Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

IN THE CONTEXT OF THE NEW SOCIAL MOVEMENTS, THE ANALOGY OF ANTI-GLOBALIZATION GROUPS IN EACH OTHER IN TURKEY AND IN THE WORLD*

ABSTRACT

The Globalization has been as a fact that occupies a wide situation for last years in the actual sociology literate. While the process called Globalization is providing the similarity of social structures, organizations and problems around the world, in the other hand it has created its own opponents in this process because of social, cultural and economical insists, pressuring the problems and social dynamics. These opponents can be understandable constitutions by the new social movements' paradigm according to the changing processes.

Anti Globalization Movement as also called with the concepts of alter-globalization or sub-globalization is used for the expressions of the opponents' aim of local labor, landless peasant, anti-poverty and parts in different identities.

However the opposition represent a structure that has been focused on the national problems, exposed by the ones who have a known political oppositional tradition, not so organized and holds more radical aims in it.

Keywords: Globalization, Anti-Globalization, New Social Movements, Movements Against Globalization

GİRİŞ

İnsanlığın küresel ölçekte yaşadığı son dönem değişim ve dönüşümlerin açıklanması için referans alınan küreselleşme kavramı; toplumsal dinamikleri baskı altına alan, uluslar arası yönelimleri açıklamakta kullanılan, kendi karşıtlarını ortaya çıkaran, süreci açıklayan, onu tanımlayan, sihirli bir şifre ve moda kavramdır. Bu bakımdan küreselleşme, sadece insanları etkilemesi, onları birbirine yaklaştırması, dünyayı global bir köye dönüştürmesi dolayısıyla değil; doğal kaynakların azalmasını, çevrenin kirlenmesini, küresel ısınmayı ve doğadaki canlı türlerinin azalmasını da beraberinde getiren bir süreç olması dolayısıyla da dikkat çekmektedir. Bu anlamda küreselleşme, dünyayı küçülten ama dünyanın sorunlarını büyüten bir kavramdır. Küreselleşme ortaya çıkardığı sorunları, toplumsal dinamikleri baskılaması, ekonomik, kültürel ve toplumsal dayatmaları sebebiyle yaşanan süreçte kendi karşıtlarını ortaya çıkarmıştır.

Yaşanan toplumsal değişimlere bağlı olarak modern zamanlardan itibaren her dönemde var olagelen sosyal hareketler, yerleşik düzenin içerisinde, bu düzen için duyulan memnuniyetsizlikler veya mevcut düzeni korumak bağlamında, ortak hedeflere ulaşmayı amaçlayan insan toplulukları tarafından yürütülmektedir. Bu hareketler bazen siyasi perspektifte bürokratik örgütlenme modeli ile ortaya çıkarken bazen de yasal olmayan bir amaçla örgütlenen yapıları anlatmak için kullanılmaktadır. Ancak yaşanan değişimler ve dönüşümlere paralel olarak sosyal hareketler paradigması da farklılaşmış ve küresel zamanlar ile birlikte yeni bir paradigma ile incelenmeye başlanmıştır. Bu anlamda, çalışmanın konusunu teşkil eden küreselleşme karşıtı hareketler, yeni sosyal hareketler paradigması ile açıklanmaya çalışılacaktır.

YÖNTEM

Bu araştırma, Dünyada yaşanan küreselleşme sürecine eleştirel ve reddeden bir tarzda yaklaşan küreselleşme karşıtlarını konu edinmektedir. Araştırma bu anlamıyla, küreselleşme karşıtı oluşum ve örgütlere bireysel ve gönüllü olarak katılan aktivistler üzerine odaklanmıştır. Küreselleşme karşıtı kavramı, bu çalışmada küreselleşmenin ortaya çıkardığı sorunlardan etkilenen veya etkilenen kesimlerin yanında yer aldığı için küreselleşme olgusuna ilişkin olumsuz tavır alan ve bu tavra bağlı olarak kendini bir küreselleşme karşıtı oluşumla ilişkilendiren kişi olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın amacı ise, araştırma kapsamına giren küreselleşme karşıtlarının, birbirlerini nasıl algıladıkları, hangi konularda birbirlerinden farklılaştıkları ve dünyadaki küreselleşme karşıtları ile farklarının neler olduğunun belirlenmesidir. Araştırmada veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma, küreselleşme karşıtlarına ilişkin herhangi bir niceliksel harita çıkarma iddiası taşımamaktadır. Araştırma konusunun evreni, Türkiye'deki küreselleşme karşıtı oluşumlara üye olan ve kendini küreselleşme karşıtı olarak nitelendiren kişilerdir. Türkiye'de İstanbul ilinde kurulmuş ve bu ilde faaliyetlerini sürdüren çeşitli küreselleşme karşıtı oluşumlar vardır. Bu oluşumlardan biri, Türkiye MAI ve Küreselleşme Karşıtı Çalışma Grubu, diğeri Türkiye Sosyal Forumu ve bir diğeri ise, Küresel Barış ve Adalet Koalisyonu'dur. Araştırmanın örnekleme belirlenirken bu üç oluşum, küreselleşme karşıtı oluşumların evreni kabul edilmiş ve bu üç oluşumun aktivistleri arasından örneklem belirlenmiştir. Araştırma kapsamında, belirlenen üç küreselleşme karşıtı oluşumdan toplam on sekiz kişi belirlenmiştir. Belirlenen örneklem; Türkiye MAI ve Küreselleşme Karşıtı Çalışma Grubu için altı kişi², Türkiye Sosyal Forumu ve Küresel Barış ve Adalet Koalisyonu üyeleri

² Türkiye MAI ve Küreselleşme Karşıtı Çalışma Grubu toplam altı kişilik bir oluşum olduğundan bahsi geçen altı kişilik örneklem, bu oluşumun temel nitelik ve bakış açılarını tam anlamıyla karşılayabilmektedir.

birbiriyle oluşum temelinde ortaklık gösterdiğinden her iki oluşumdan ortaklaşa bir biçimde on iki kişi seçilmiştir. Bu oluşumlara bağlı aktivistlerin yönlendirmeleri ile eşit sayıda örneklem belirlenmiş ve bu kişilerle görüşmeler yapılmıştır.

Araştırma için yapılan görüşmeler sırasında örneklem olarak belirlenmiş olan kişilere çeşitli sorular yöneltilmiştir. Görüşmecilere yöneltilen sorular analiz edilerek verilen yanıtlardan örnekleme ilişkin olgusal ve betimsel sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında görüşmecilere; küreselleşme olgusu, küreselleşmenin kültürel, ekonomik, siyasal ve toplumsal boyutlarına ilişkin sorular yöneltilmiştir. Bu soruların yanı sıra görüşmecilere; dâhil oldukları küreselleşme karşıtı hareketlere ilişkin sorular yöneltilmiş, bu sorular ile küreselleşme karşıtı hareketin nitelikleri, Türkiye’de ve Dünyada ortaya çıkan küreselleşme karşıtı hareketlerin benzer ve farklı yönleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma için kullanılan veriler; küreselleşme karşıtı hareketi tanımlamak ve betimlemek amacıyla sorulan sorulara verilen yanıtlardan elde edilmiştir.

1. Sosyal Hareketlerin Değişen Yüzü: Yeni Sosyal Hareketler

Toplumsal hareket en temel anlamda, “yerleşik alanın dışındaki toplu eylemler yoluyla, ortak bir çıkarı korumak ya da ortak bir hedefe erişmeyi sağlayabilmek için girişilen toplu bir çaba” (Giddens, 2000: 540–541) olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda, sosyal hareket, ortak bir amacı gerçekleştirmek maksadı ile kurulan, içerisinde çatışma ve reformist bakış açılarını da barındıran, belli bir kültürel sistemde yeni bir yapının oluşturulmasına çabalayan kolektif insan davranışlarıdır.

Sosyolojik anlamda yeni sosyal hareketler özü itibarıyla yukarıdaki tanıma uymakla birlikte, bilinen klasik sosyal hareketlerden farklılıklar göstermektedir. Yeni sosyal hareketler, siyasal bir tabana bağlı olmamaları, sınıfsal ve ekonomik bir geri planının olmaması,

üyelerinin heterojen yapılanmaları ve eğitilmiş olmaları ile kültürel alanlara (kimlik yönelimli) yönelmeleri bakımından klasik sosyal hareketlerden farklılaşmaktadırlar (Şentürk, 2006: 41). Yaşanan dönüşümler kapsamında yeni bir alan sosyal hareketler yeni bir sosyal hareket paradigması ile açıklanmaya başlanmıştır. Bu sebeple sosyoloji literatüründe, büyük idealleri ve devrimci hayalleri olan “eski sosyal hareketler” teorilerine alternatif olmak üzere, “yeni sosyal hareketler” kavramı ortaya çıkmıştır (Çayır, 1999: 7–8).

Modernliğin ilk dönemlerinde ve henüz küresel teknolojik ve ekonomik dönüşümlerin yaşanmadığı dönemlerde belli bir sınıf üzerinden (daha çok işçi sınıfı) ekonomik çıkar eksensiz ve siyasal gücü ele geçirmek ya da etkilemek üzere ortaya çıkan toplumsal hareketler, küreselleşme ile birlikte başlayan değişim ve dönüşümler paralelinde zamana uygun post endüstriyel toplum tipine uygun biçimde açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu bakımdan günümüzde ortaya çıkan sosyal hareketler “yeni sosyal hareketler” paradigması ile açıklanmaktadır (Çayır, 1999: 16–17). Touraine’e göre, “günümüz hareketleri kendilerini devlet gücünü kontrol etme fikrinden ayrıştırdıkları ve sivil ilişkileri dönüştürmeyi amaçladıkları için” (Çayır, 1999: 17) ve lider eksensiz hareket niteliğinden çok birey eksensiz kültürel alanda daha çok tezahür ettiği için (Touraine, 1995: 274-282; Erbaş ve Coşkun, 2007: 13) yenidir. Yeni sosyal hareketler, “ yeni siyasi bilinçten, yeni bir ekonomi ideolojisinden, değişen siyasi ve ekonomik yapılanmada uluslararası alanda oluşan etkin dalgalardan ve tek başına devlet tarafından çözülemeyecek kapsamlı bir toplumsal krizden ortaya çıkan nesnel koşul ile örgütlerin bilinçli stratejilerinin tümünden şekillenmiştir” (Sanlı, 2003: 16; Şentürk, 2006: 41). Bu bakımdan bakıldığında yeni sosyal hareketler, küreselleşmenin ortaya çıkardığı sorunlar ve süreç içerisinde beliren farklı boyutlardan etkilenecek gelişimini tamamlamaktadır.

Yeni sosyal hareketlerin ekonomik olmayan yönlerine ilişkin ortaya çıkardığı muhalefet sosyal hareket paradigmasında bir kayma meydana getirmiş, bu kayma ise Inglehart tarafından post materyalist değerlerin ortaya çıkışı olarak açıklanmıştır. Yeni sosyal hareketler, toplumsal ve siyasal alanı bir cemaat anlayışına göre düzenlemeyi hedefleyen ütopyacı hareketlerden farklıdır. Yeni sosyal hareketler, modern toplumsal yaşamın yapısal bir biçimde farklılaşmasını savunmaktadırlar. Cohen, bu olguyu “kendini sınırlayan radikalizm” olarak adlandırmaktadır. Yeni sosyal hareketler, toplumsal tabanları açısından da eski sosyal hareketlerden farklılaşmaktadır. Eski sosyal hareketlerde, aktörler, bir kahraman ya da hain anlayışı ile değerlendirilerek bir liderlik ihtiyacına dayanırken, yeni sosyal hareketler ise, dış dünyadan ziyade kendilerine yönelen aktörlere (Çayır, 1999: 17–19) dayanmaktadır.

Ayrıca Yirminci yüzyılın ortalarından itibaren iletişim araçlarında yaşanan gelişmeler ve bu araçların yaygınlaşmasıyla birlikte medya toplumsal hareketlere inanılmaz fırsatlar ve erişim imkânları sağlamıştır. Radyo, TV, e-posta, anketler ve kampanyaların dünyaya tanıtılmasını ve yayılmasını sağlayan yazılı basının dünya çapında yayılması, toplumsal hareket etkinlikleri ve gösterilerinde bazı değişimlere yol açmıştır (Tilly, 2008: 137).

Bu çerçevede yeni sosyal hareketlerin genel niteliklerini şu şekilde belirtebiliriz:

1. Yeni sosyal hareketler, ekonomik olmayan taleplere de yönelmişlerdir.
- 2- Yeni sosyal hareketler, eski bürokratik örgütlenmelerden farklı olarak anti bürokratik bir biçimde yapılanmaya başlamıştır.
- 3- Yeni sosyal hareketler, liderlik anlayışı ve bir kahraman önderliğinde birleşme yerine, gönüllülük esası ile süreçte eşit yönetim hakkına sahip aktivist birliktelikleri olarak ortaya çıkmıştır.

4- Yeni sosyal hareketler, iletişim teknolojilerindeki gelişmelerden sonuna kadar faydalanmaktadır. Bu hareketlerin yayılması ve kapsamının genişlemesi bu gelişmelere paralel bir şekilde gerçekleşmiştir.

2. Küreselleşme Karşıtlığı Olgusu Ve Küreselleşme Karşıtlığının Dünya Çapında Gelişimi

Küreselleşme karşıtı hareket, genel olarak küreselleşmenin ortaya çıkardığı sorunlar üzerinde uzlaşan ve bu bilinçle sorunlarını ortaklaştıran insanların ve toplumsal organizasyonların oluşturduğu, kendine özgü örgütlenme yapısı geliştiren, eylem modelleri olan ve üye profili farklılıklar arz eden toplumsal bir karşı çıkış olarak tanımlanmaktadır.

Ulusal ölçekteki ekonomik mekân, küresel gelişmelere bağlı olarak dünya ölçekli bir ekonomik mekâna kayınca, çatışmaların ve hareketlerin küreselleştiği izlenimi dikkat çekmeye başlamıştır. Bu durum ise, karşıtlığın küreselleşmesi olgusunu ortaya çıkarmıştır. Seattle, Cenova ve diğer dünya şehirlerinde küreselleşme karşıtlığı adıyla ortaya çıkan hareketlerin dayanak noktası, post modern bir sosyal yaşam formu içerisinde filizlenen, gelişen ve yalnızlaştırma, yabancılaşma ile etkin kılınan “kimlik”, “öteki” ve “çokluk” (Görenel, 2002: 309–310) kavramları olmuştur. Mahmutoğulları'na göre, 1999 Seattle eylemleri, “Küreselleşme Karşıtı Eylemlilikler” biçiminde geleneksel hale gelen kendine özgü bir muhalefetin simgesel olarak ortaya çıkması; 1990'lı yıllardan itibaren dünya çapında uygulanmaya başlanan neoliberal politikalara karşı, ekonomik, siyasal ve sosyal bakımdan pek çok ülkede özgün muhalifler ortaya çıkarmıştır (Mahmutoğulları, 2002: 2).

Küreselleşme karşıtlığı kavramı, alternatif küreselleşme hareketi olarak da adlandırılmaktadır (Tuna, 2005: 105). Alternatif küreselleşme hareketi daha çok küreselleşmenin reforme edileceği inancına sahip gruplar tarafından ifade edilen bir

kavramdır. Küreselleşme karşıtı birlikteliklerin hangi bakış açısıyla bir araya geldiklerini ortaya koymak bakımından önemli bir kavramdır.

Wallerstein, küreselleşme karşıtı hareketleri sistem karşıtı bir hareket olarak değerlendirerek, yaşanan küresel dönüşüm sonucu ortaya çıkan hareketleri küreselleşme karşıtılığı olarak değerlendirmiştir. Bu hareketler, çoklu yapıları, entelektüel birikimleri, militan tarzdaki eylemleri ve uzun vadede olabilecek değişimleri arzulamaları bakımından küresel anlamda önem kazanmaktadır (Wallerstein, 2004: 223), (Wallerstein, 2006: 138–139). Sosyal hareketler, unsurları gereği farklı türlerde amaçları içinde barındırmaktadırlar. Sosyal hareketler içerisindeki bileşen ve aktörlerin, değişmesine çabaladıkları amaca uygun olarak geliştirdikleri davranışlar, bu farklılıkların sebebini oluşturmaktadır. Küreselleşme karşıtı hareketler, duydukları memnuniyetsizlikleri kökten çözmeye yönelik faaliyetlere yönelmeleri bakımından Aberle'nin tanımladığı şekliyle, dönüştürücü ve küreselleşmenin farklı boyutlarını ilgilendiren kurumları düzenleme fikirleri bakımından da reformcu hareket (Giddens, 2000: 541) türlerine örnek teşkil etmektedirler.

Küreselleşme karşıtı mücadelenin temsilcisi grup ve oluşumları Mahmutoğulları amaçlarına ve gerçekleştirdikleri eylemlere göre dört ana grupta toplamaktadır (Mahmutoğulları, 2002: 5-7).

1- Emek Hareketleri: Küreselleşme karşıtı hareket içerisinde emek hareketi iki ayrı eksende muhalefet geliştirmektedir. Bu eksenlerden birincisinde; “geleneksel sendikal örgütler, ulusal federasyonlar, uluslararası (Avrupa ve Dünya) üst örgütleri üzerinden” yürütülen muhalefet hareketleri yer almaktadır. Bu tip örgütlenmelere örnek olarak ETUC (Avrupa Sendikalar Birliği) ve ICFTU (Dünya Hür İşçi Sendikalar Konfederasyonu) verilebilir. İkinci eksen ise, geleneksel yapılara tepki biçiminde oluşmuş ve oluştuğu

ülkelerin muhalefet dinamiklerinin tamamını kapsayabilen, yeni tip sendikal örgütlenme biçimleri bulunmaktadır. Bu sendikal örgütlenmeler, küreselleşme karşıtlığının çok öncesinde, 1980’li yıllarda ortaya çıkmalarına rağmen, küreselleşme karşıtı hareketin oluşmasında ve gelişmesinde önemli katkılar yapmışlardır.

2- Topraksız Köylü Hareketleri: Küreselleşme karşıtı hareket içerisinde en etkin muhalefet hareketi topraksız köylü hareketidir. Özellikle Zapatista hareketi ve isyan sonrasında oluşan PGA oluşumu güçlü ve etkin bir muhalefet oluşturmuştur. Zapatistaların başlattıkları ve küreselleşme karşıtlarının yeni enternasyonal deneyim dedikleri PGA deneyimi sayesinde, dünya çapında çeşitli köylü hareketleri ortak eylemler gerçekleştirmiş ve ortaklaşmışlardır. Başlıca köylü hareketleri ise şunlardır: “Meksika zapatistalar olarak bilinen köylü gerilla (EZLN) hareketi, Kolombiya’da köylü gerilla (FARC) hareketi, Brezilya’da “Topraksız İşçiler Hareketi” (MST), Ekvator’da Köylü ve Yerli Ortak Hareketi (FENOC), Peru’da bağımsız “Peru Köylü Konfederasyonu” (CCP) ve yine Avrupa’dan Jove Bove önderliğindeki Köylü Konfederasyonu”dur (Mahmutoğulları, 2002: 5-7).

3- Yoksulluk Karşıtı Hareketler: Bu hareketlerin en önemli temsilcilerinden biri merkezi Londra’da bulunan ve dünya çapında var olan yoksulluk karşıtı örgütlenmeleri bünyesinde barındıran Oxfam’dır. Oxfam, “yoksulluğa ve adaletsizliğe karşı çıkmak için hükümet dışı örgütlerin oluşturduğu uluslararası bir konfederasyon” olarak oluşturulmuştur. Uluslararası bir yardım örgütü gibi çalışmalarını yürütmektedir. Oxfam, esasında küreselleşmenin kendisine karşı bir oluşum değildir. Bu örgüt, küreselleşmenin mevcut biçimine karşı çıkmakta, yoksullukla mücadelenin yeni liberal politikalara karşı çıkararak olacağı inancıyla hareket etmektedir. Bu bakımdan küreselleşme karşıtı oluşumlar içerisinde özgün bir yere sahiptir. “Faaliyetlerini, sağlık-ilaç, savaş karşıtlığı, borçların iptali, eğitim ve

G8 ülkelerinin yoksul ülkelere yatırım yapmaları doğrultusunda kampanyalar biçiminde yürütmektedir”. Oxfam’ın örgütlü olduğu ülkeler daha çok zengin kuzey ülkeleridir (Mahmutoğulları, 2002: 5-7).

Yoksulluk karşıtı hareketlerin diğer önemli temsilcisi ise, 1998 yılında kurulan ve Fransa kökenli ATTAC (Finansal Piyasaların Ve Kurumların Demokratik Denetimi İçin Uluslararası Hareket) “Association pour une Taxation Financieres pour l’aide aux Citoyens” hareketidir (Grefe vd., 2003: 14). ATTAC hareketi kısa sürede Fransa dışına taşarak uluslararası bir nitelik kazanmıştır. Ağırlıklı olarak Avrupa ülkelerinde örgütlü olsa da son yıllarda Afrika, Asya ve Latin Amerika’da örgütlenmeye çalışmaktadır. “Merkezi-hiyerarşik bir yapıdan çok, örgütlendiği ülkenin özgül sorunlarının şekillendirdiği farklılığı ve zenginliği kapsayan bir çatı, koalisyon tarzı örgütlenmeye sahiptir”. ATTAC ayrıca DSF’nin kuruluşunda ve etkin hale getirilmesinde önemli bir paya sahiptir. Yoksulluk karşıtı hareketlerden bir diğeri ise, finansal sermayenin denetlenmesi ve yoksul ülkelerin borçlarının silinmesi bağlamında, bir eylemsel oluşum olmaktan çok, iletişim-bilgilenme temelinde örgütlenen Üçüncü Dünya Ağı (Third World Network)’tur. Faaliyetlerini yoksulluk üzerinde araştırmalar yapmak, raporlar hazırlamak, alternatif politikalar uygulanması için çalışmak şeklinde faaliyetler yürütmektedir. Yoksulluk karşıtı hareketlerin bir diğer özgün oluşumu; borçların iptali talebi ile orta çıkmış olan Jübile 2000 kampanyasının kurucu örgütlerinden olan Dünya Kalkınma Hareketi (The World Development Movement)’dir (Mahmutoğulları, 2002: 7-8).

4- Çevre, Kadın, Etnik, Cins Ayrımcılığı Sorunları Üzerinden Yürüyen Muhalefetler: Bu grup, küreselleşme karşıtı hareket içerisindeki en renkli ve en kitlesel bileşeni oluşturmaktadır. 1970’li yılların sonlarında başlayan, 1980’li yıllarla birlikte gelişen,

çeşitlenen ve kitleselleşen, “Yeni Sosyal Hareketler,” küreselleşme karşıtlığının gerçekleşmesinde maya işlevi görmüşlerdir. “Genellikle, “küçük”, “elit”, “azınlık” hareketi olarak tanımlanan ve küçümsenen kadın, çevre, cins ayrımcılığına karşı yürütülen muhalefet, bugün çok geniş kitleleri bir araya getirebilmektedir. Bu muhalefet içerisinde anarşist, otonom, sosyalist, feminist, ekolojist köylü vb. oluşumlar yer alabilmekte, ortaklaşabilmektedir”. Bahsedilen bu kesim küreselleşme karşıtı hareket çok şey katmaktadır. Kendi özgünlüklerini ve sorunlarını hareketin gündemine taşıyarak harekete bir dinamik oluşturmaktadırlar (Mahmutoğulları, 2002: 8).

2.1.Küreselleşme Karşıtı Eylemler

Zapatistaların (Ulusal Kurtuluş Ordusu - EZLN) 1994 yılında Chiapas eyaletinde başlattıkları silahlı isyan, küreselleşme karşıtı eylemliliklerin oluşmasındaki ilk adım olarak kabul edilmektedir. 1996 yılında farklı toplumsal kesimlerden 6 bin kişi Zapatista hareketi öncülüğünde Meksika’da bir araya gelmiştir. Daha sonra 1997 yılında İspanya’da gerçekleştirilen toplantının ardından PGA (People Global Action- Halkların Küresel Hareketi) fikri oluşturulmuş ve 1998 yılında hareketin doğuşu gerçekleşmiş ve küreselleşme karşıtı hareket adı altında küreselleşme karşıtı eylemler gerçekleştirilmiştir. 1998 yılında İngiltere’de düzenlenen G8 ve WTO Bakanlar zirvesinin yapılan protesto eylemleri ile engellenmesi neticesinde dünyanın çeşitli yerlerinde eş zamanlı olarak küreselleşme karşıtı eylemler gerçekleştirilmiştir. 1998 yılında OECD tarafından gizlice yürütülen MAI anlaşmasının küreselleşme karşıtları tarafından teşhir edilmesinin ardından dünya çapında başlayan muhalefet hareketleri “Dünya MAI Karşıtı Koalisyonu” adı ile ortaklaşmıştır. 1999 yılında Seattle’da düzenlenen DTÖ toplantısının yapılan eylemlerle engellenmesinin ve toplantının sürdürülememesinin ardından küreselleşme karşıtı eylemler bir muhalefet geleneği olarak

yayılmaya başlamıştır. Sermaye destekli tüm uluslararası toplantılar bu oluşumlar tarafından takip edilmekte ve engellenmeye çalışılmaktadır. “Washington, Melbourne, Okinava, Davos, Quebec, Prag, Nice, Göteborg ve son olarak ölümle sonuçlanan Cenova ve Barcelona” eylemleri (Mahmutoğulları, 2002: 2–3) bu çabalara örnek olarak verilebilir. 1990 yılından itibaren neoliberal politikalara karşı uluslar arası alanda ciddi adımlar atılmaya başlanmıştır. Özellikle Latin Amerika ülkelerinde ki radikal sol parti ve gruplar bir araya gelerek Sao Paulo Forumunu düzenlemişlerdir. Bu forumun ikincisi Meksika’da, üçüncüsü ise, Havana’da toplanmıştır. Bu anlamda küreselleşme karşıtı oluşumların bir forum düzenleme kararlılığı ortaya çıkmış ve bu kararlılık 2001 yılında Dünya Sosyal Forumu (DSF)’nin Brezilya’da Porto Alegre kentinde düzenlenmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır. Başlangıçta Davos’ta düzenlenen Dünya Ekonomik Forumuna karşı bir alternatif forum düzenlemek maksadıyla başlayan DSF süreci ilerleyen süreçte küreselleşme karşıtı oluşum ve hareket temsilcilerinin toplanma yeri ve hareketin simgesel çıkışı olarak değerlendirilmeye başlamıştır.

Dünya Sosyal Forumu (DSF); neo-liberalizme, sermaye tarafından yönetilen bir dünyaya veya emperyalizmin herhangi bir türüne karşı çıkan sosyal hareketlerin, ağların, STK’ların ve diğer sivil toplum örgütlerinin, düşüncelerinin peşinden gitmek, fikirlerini demokratikçe tartışmak, çözüm önerileri geliştirmek, deneyimlerini özgürce paylaşmak ve etkili bir eylem ağı geliştirmek amacı ile bir araya geldikleri bir açık buluşma ortamıdır. DSF, 2001’deki ilk dünya buluşmasından bu yana, neoliberal politikalara alternatifler arayan ve üreten sürekli bir küresel süreç halini almıştır. Aynı zamanda çoğulculuk ve çeşitlilikle, hiçbir hükümete bağlı olmamakla ve hiçbir partiye bağlı olmamakla karakterize edilir. DSF, başka bir dünya kurmak için somut eyleme girişmiş bütün örgütler arasında, yerelden uluslararasına kadar bütün düzeylerde merkezi olmayan koordinasyonu ve ağı kurmayı önerir. Ancak dünya

sivil toplumunu temsil eden bir yapı olmak gibi bir niyeti yoktur. Dünya Sosyal Forumu, bir grup veya örgüt değildir. (www.sosyalforum.org). DSF, 2001 yılında başladığı çalışmalarında Brezilya'da Porto Alegre kentinde üç tane, Hindistan'da Mumbai kentinde, Venezüella'nın Caracas kentinde ve Kenya'nın Nairobi kentinde Sosyal Forumlar düzenlemiş ve bu forumlara dünya çapında yüz binlerce insan ve küreselleşme karşıtı oluşum katılmıştır. Dünya Sosyal Forumu hareketi başarıya ulaştıkça yerel düzeyde forumlar düzenlenmesi fikri ortaya çıkmıştır. Bu amaçla Porto Alegre II' de Uluslararası Konsey tarafından alınan bir kararla; Avrupa Sosyal Forumu (ASF) , Afrika, Asya ve Latin Amerika'da kıtasal forumlar düzenlenirken, Akdeniz Sosyal Forumu gibi bölgesel forumlar düzenlenmiştir. Örneğin; Floransa, Paris, Londra, Atina ve Malmö'de Avrupa Sosyal Forumları düzenlenmiştir. 2010 yılında düzenlenecek olan Avrupa Sosyal Forumunun İstanbul'da yapılması kararlaştırılmıştır. Bu Forum ile ilgili olarak TSF, hazırlık çalışmalarına devam etmektedir.

3. Türkiye'de Küreselleşme Karşıtı Oluşumlar ve Tarihi Gelişimleri

Türkiye'de küreselleşme karşıtı oluşumlar, 1990'lı yılların sonunda fiilen faaliyet göstermeye başlamışlardır. 1998 yılında Türkiye MAİ ve Küreselleşme Karşıtı Çalışma grubunun kurulmasıyla birlikte Türkiye'de küreselleşmeye karşı bir muhalefet tesis edilmiştir. 2001 yılında İstanbul Sosyal Forumu ve ardından 2005 yılında bu oluşumun Türkiye Sosyal Forumuna dönüşmesiyle birlikte küreselleşme karşıtlığı ülkemizde de yaygınlaşmaya ve bir olgu olarak karşımıza çıkmaya başlamıştır. Dünya çapında ortaya çıkan küreselleşme karşıtlığının aksine Türkiye'deki küreselleşme karşıtlığı kendine özgü bazı nitelikler taşımaktadır. Türkiye'deki küreselleşme karşıtı oluşumlar, farklı muhalefet anlayış ve geleneklerine sahip aktivistlerin kurdukları ve bileşen olarak adlandırdıkları farklı oda, sendika, siyasi parti ve derneklerin destekleri ile faaliyetlerini yürüten yapılar olarak dikkat

çekmektedirler. Bu oluşumlar küreselleşme karşıtı faaliyetlerini bu bileşenlerin maddi destekleri ve toplumsal tabanları ile yürütmektedirler. Bu anlamda, araştırma kapsamına giren bir görüşmecinin, *“Türkiye’deki küreselleşme karşıtı oluşumları –TSF ve Anti-Mai- tezinin hiçbir yerinde sakın ola küreselleşme karşıtı hareketler olarak ifade etme. Çünkü biz henüz bir toplumsal tabana sahip değiliz. O yüzden Türkiye’de küreselleşme karşıtlığı, küreselleşme karşıtı oluşum düzeyinden ileri gidememiştir. Bu anlamıyla henüz istediğimiz yerde değiliz.”* şeklindeki ifadesinden olarak; bu çalışmada, Dünyadaki küreselleşme karşıtlığını bir hareket olarak değerlendirmemize rağmen Türkiye’deki küreselleşme karşıtlığı henüz kendi başına ve bu bileşenlerden ayrı olarak bir toplumsal tabana sahip olmaması bağlamında küreselleşme karşıtı oluşumlar olarak değerlendirilmektedir.

Bu çalışmada Oluşum kavramı; farklı sendika, oda, siyasi parti ve derneklerde belli bir muhalefet anlayış ve geleneğine sahip aktivistlerin, bağlı buldukları bileşeni temsiliyetleri temelinde kurulmuş olan organizasyonel yapı olarak kabul edilmiştir.

3.1.Türkiye MAI ve Küreselleşme Karşıtı Çalışma Grubu

Türkiye MAI ve Küreselleşme Karşıtı Çalışma Grubu 1998 yılında küreselleşme adı altında tüm yer kürede sermayenin, hâkimiyetini pekiştirmeye yönelik çalışma ve saldırıları ile kapitalizmin yeni yönelimlerinin izlenmesi, bunlarla ilgili değerlendirme ve saptamalar yapılarak örgütlü yapıların ve toplumun bu doğrultuda bilgilendirilmesi, küreselleşmenin kurumları ile yapılan ya da yapılması planlanan ikili ve çok taraflı anlaşmalar ile Türkiye’de uygulanan Sosyo-Ekonomik, Siyasi ve Kültürel politikaların ilişkisinin kurulması, grubun kendisinin ürettiği ya da başkalarınca üretilmiş bilgilerin değerlendirerek öncelikle kitle örgütlerinden başlamak üzere kamuoyuna iletmek amacıyla kurulmuştur. Bu çalışmalarla ve “Sağlıklı tepkinin bilgilene ile oluşabileceğine” olan inançla, kurumların toplantılar ya da

yazılı materyallerle bilgilendirilmesi ve sonrasında biçimini, zamanını ve yerini kendilerinin ortaklaşarak belirleyeceği ve birlikte yapacakları eylem ve etkinlikler üzerinden bilginin ve tepkinin kiteselleştirilmesi hedeflenmektedir. Anti-Mai grubu, oluşturulması aşamasındaki tartışmalarda ortaklaştığı biçimde, grubun oluşumunda yer alan kurumların ya da ülkemizde mevcut siyasal yapılanmaların hiçbirinin uzantısı olmadan tüm kurum ve siyasal yapılarla birlikte nesnellik ölçütü olarak bilginin özerk üretimi temelinde, grubu emek eksenli bir yapı olarak tanımlamış ve küreselleşmeyi anti-kapitalist bir doğrultuda değerlendirdiğini açıklamıştır (www.antimai.org).

Anti-Mai çalışma grubu, amaçlarını bu şekilde ifade ettikten sonra kendisine bazı etkinlik alanları belirlemiştir. Buna göre, Anti- Mai grubunun etkinlik alanları şunlardır (www.antimai.org):

— Ülkemiz ve dünyada küreselleşme karşıtı oluşumların, akademik ve bireysel çalışmaların üretimlerini derlemek, bültenlerimiz ve basın açıklamaları yoluyla kamuoyuna ulaşmasını sağlamak,

— Küreselleşme politikalarının uygulandığı, alanlar, sektörler ve konular üzerinde araştırmalar yapmak, raporlar hazırlamak; çalışmalarını kitap, broşür, bildiri, basın açıklamaları, panel, konferans, seminer, sempozyum vb. etkinliklerle kamuoyuna aktarmak,

— Ulusal ve uluslararası küreselleşme karşıtı konferans, sempozyum, panel ve strateji toplantılarına katılarak ulusal ve uluslararası bilgi, birikim ve deneyimlerin karşılıklı olarak aktarılmasını sağlamak,

— Ulusal ve uluslararası eylem ve etkinliklerle ilgili etkin duyuru ve bilgilendirmeyi sağlamak,

— Grubumuzla benzer faaliyetler içinde olduğu grupça kabul edilen uluslararası yapılanmalarla düzenli ilişkiler kurmak ve gerek çalışmalarımızın ana teması ve gerekse yapılanma ve çalışma tarzları konularında karşılıklı ve sürekli deney aktarımını sağlamak,

— Çalışma Grubunu oluşturan kurum temsilcileriyle ve diğer katılımcılarla, 15 günlük periyotlarda olağan bilgilendirme ve strateji belirleme toplantılarını gerçekleştirmek ve

— Grup Çalışmalarının sağlıklı yürütülmesi için Çalışma Kurulları oluşturmak, Çalışma Kurullarının görev tanımlarına yönelik çalışmaları yapmak ve Çalışma Kurulları çalışmalarının eşgüdümünü sağlamaktır.

Anti-Mai çalışma grubu'nun işler halde ve sürekli yenilenen antimai.org isimli bir web sitesi bulunmaktadır. Bu sitede özellikle küreselleşmenin temeli ve yürütücüsü olarak kabul edilen küresel ekonomik kuruluşlar ve bu kuruluşların yaptıkları anlaşmalar, bu anlaşmaların tam metinleri, küreselleşme karşıtlığına ilişkin bilgiler, konuya ilişkin yapılan çalışmalar, bültenler ve makaleler yer almaktadır. İletişim, yaygın e-posta yolu ile sağlanmaktadır. Anti-Mai grubu, kurulduğu zamandan bu yana küreselleşmenin ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlara dikkat çekmek ve küreselleşme karşıtlarını bir araya getirmek amacıyla çeşitli konferanslar ve sempozyumlar düzenlenmesini sağlamış ve küreselleşmenin geniş kitlelerce anlaşılmasını sağlamak amacıyla kitaplar yayınlamıştır. Bu organizasyonlar grup üyelerinin çabaları ve gruba destek veren kuruluşların destekleri ile gerçekleşmektedir.

Anti-Mai grubu üyeleri ile yapmış olduğumuz görüşmelerde ve yapmış olduğumuz gözlemler neticesinde, grubu oluşturanların belli sayıdaki gönüllü aktivist olduğu anlaşılmıştır. Bu grup, çalışmalarının genel yapısına ve işleyişine bakıldığında grubun bürokratik bir örgütlenmeden ziyade gönüllü bir birliktelik ve arkadaşlık duygusu ile hareket eden kişiler birliği olduğu görülmüştür. Grubun kendine ait herhangi bir genel merkezi,

bürosu vs. yoktur. Üyeler grup çalışmalarını kendi özel çalışma alanlarında gerçekleştirmektedirler. Grup içerisinde herhangi bir silsile bulunmamaktadır. Grup içerisindeki her aktivist eşit bir şekilde değerlendirilmektedir.

“Üyesi olunan oluşum içerisindeki konumunuz?” şeklinde sorduğumuz soruya, Anti-Mai grubu üyeleri; “*Akivist, Akivist oda temsilcisi, Anti mai sözcüsü, Akivist örgütü temsilen bulunuyor*” gibi yanıtlar vermişlerdir. Bu yanıtlardan grubun herhangi bir yönetim ya da yürütme organının olmadığı anlaşılmaktadır.

3.2. Türkiye Sosyal Forumu (TSF)

Türkiye Sosyal Forumu, 14 Haziran 2005 tarihinde yapılan bir basın açıklaması ile kurulmuştur. Porto Alegre'de başlayan Dünya Sosyal Forumu ve Avrupa Sosyal Forumu ile benzerlikler taşıyan TSF, Türkiye'deki yüzlerce sosyal hareketi bir araya getiren bir zemin oluşturmayı amaçlamaktadır. Türkiye Sosyal Forumu'nun (TSF) çalışmalarında emek ve meslek örgütleri, siyasi partiler, çeşitli dernekler ve inisiyatifler aktif rol oynamaktadır. Türkiye Sosyal Forumu, Türkiye'deki tüm sosyal hareketleri TSF'nun bir parçası olmaya, bir avuç insanı değil, milyonları merkezine alan alternatifleri hep birlikte oluşturmaya ve geliştirmeye çağırılmaktadır (www.sosyalforum.org).

Türkiye Sosyal Forum hareketi, 2001 yılında Brezilya'nın Porto Alegre kentinde toplanan Dünya Sosyal Forumu (DSF) ile başlayan politik bir süreçtir. TSF, kendisini bu sürecin bir parçası olarak görür ve DSF ilkelerini benimser. Bu sürece ilişkin faaliyetini temel olarak Avrupa Sosyal Forumu (ASF) ve Akdeniz Sosyal Forumu (AkSF) ile ilişkilendirmektedir. Türkiye Sosyal Forumu, Dünya Sosyal Forumu'na bağlı bir oluşum olması dolayısıyla DSF'nin ilkeleri temelinde ilkeler benimsemiştir. Bu ilkeler şunlardır (www.sosyalforum.org).

— TSF sadece bir etkinlik değil, yeni liberal politikalara, ayrımcılığa ve savaşa karşı eleştirel bir duruşa sahip olan tüm toplumsal hareketleri ve bireyleri buluşturmayı hedefleyen politik bir süreçtir.

— TSF sadece protestolarla sınırlı olmayıp, toplumsal hareketlerin ve bireylerin, deneyimlerini paylaşacakları, eğitici etkinlikler düzenleyecekleri ve ortak mücadele takvimleri oluşturacakları bir zemin olmayı amaçlar.

— Bu zeminde ayrımcılığa uğrayan tüm çevrelerin seslerini duyurmaları için olanaklar yaratılması temel hedefler arasındadır.

— TSF ulusal düzeyde tüm toplumsal hareketlerin temsilcisi olma iddiasında değildir.

— TSF, katılımı garanti altına alan şeffaf ve demokratik bir süreçtir.

— TSF bir örgüt, bir kampanya, bir ittifak veya federatif bir yapı değildir.

— TSF, çoğulculuğu ve çeşitliliği barındıran, şovenizm ve merkezîyetçilikten uzak, katılımcıların görüşlerini özgürce ifade edebileceği, şiddeti içermeyen toplumsal faaliyet tarzlarını benimser.

— TSF süreci içinde kararlar, oy çokluğuyla değil, mutabakata dayalı olarak alınır.

Türkiye Sosyal Forumu, Anti-Mai grubundan farklı olarak biraz daha bürokratik bir yapı göstermektedir. TSF ofis adı ile oluşumun tüm işlerinin yürütüldüğü bir merkez vardır. Bu merkezde aktivistler çalışmaktadır. Bu oluşum içerisinde yer alan bileşenler farklı dönemlerde TSF'nun sözcüsü pozisyonuna geçerek çalışmalara yön vermektedirler. TSF'nun örgütlenme yapısı bazı kurul, forum ve çalışma gruplarından oluşmaktadır. “Üyesi olunan oluşum içerisindeki konumunuz?” şeklinde sorduğumuz soruya, TSF üyeleri, “*Küresel-Bak yürütme kurulu üyesi ve aktivist, Küresel eylem grubunda aktivist, küresel Bak'ta aktivist, TSF*

de çalışan ve aktivist, Küresel Bak kurucusuyum. Uzun dönem sözcülerinden birisi oldum. Şu anda aktivistiyim. Türkiye barış Meclisinin kurucusuyum. 24 kişilik yürütme kurulu üyelerinden birisiyim. TSF'nin yönetim kurulu üyesiyim. Parti üyesiyim. Küresel Bak aktivistiyim. Sosyal forum aktivistiyim. Küresel Bakan yönetim kurulu üyesiyim.” şeklinde yanıtlar vermişlerdir. Verilen yanıtlardan TSF'nun daha bürokratik bir organizasyon olduğu anlaşılmaktadır. TSF, organ ve kurullara dayanan bir örgüt sistemiyle işlemektedir. Bu yapıyı; TSF Çağrısı'na ilk imza atmış, kurucu kurumların temsilcilerinden oluşan *Kurucular Kurulu*, Süreçle ilgili pratik faaliyetler TSF bürosu üzerinden yürütülür. Büro, sürece ilişkin bilginin paylaşımından, internet ortamında haberleşmenin altyapısından, sürece ilişkin bilgilerin şeffaflığından ve Genel Hazırlık Toplantıları'nın teknik bakımdan düzenlenmesinden sorumlu olan *Büro*, süreci takip ederek yenilikleri ve genişlemeyi sağlayan farklı alanlar için oluşturulan *Çalışma Grupları*, genel kararların plan dahilinde alınmasını sağlayan *Genel Hazırlık Toplantısı* ve Türkiye'deki tüm toplumsal hareketlerin ve çevrelerin katılımına açık olan toplantılar, konferanslar, atölye çalışmaları, kültürel etkinlikler ve gösterilerden oluşan bir buluşma sağlayan *Türkiye Sosyal Forumu* kurumları oluşturmaktadır (www.sosyalforum.org).

4. Türkiye'deki Küreselleşme Karşıtı Grupların Birbirleriyle Ve Dünyadaki Karşıtlarla Karşılaştırılması

4.1. Türkiye'deki Küreselleşme Karşıtı Oluşumların Aralarındaki Farklar

Türkiye çapında küreselleşme karşıtı mücadele veren başlıca oluşumlardan ikisi TSF ve Anti-Mai gruplarıdır. Bu gruplar, farklı bakış açıları ile ve örgütlenme tarzları ile birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Bu farklılıkların neler olduğunu anlayabilmek için yapılan

derinlemesine görüşmeler neticesinde Anti-Mai grubu üyeleri ile TSF grubu üyelerinin birbirlerini oluşum temelinde nasıl değerlendirdikleri belirlenmiştir. Buna göre;

TSF grubu üyelerine göre, Anti-Mai grubu küreselleşmeyi sermayenin küreselleşmesi bağlamında işçi ve emekçiler üzerine etkileri ve ortaya çıkardığı tahribatın yoğunlaşması noktasında yaklaşırken; TSF grubu, örgütlenme geleneği ve geniş kapsamlı bir katılıma dayanması dolayısıyla daha geniş bir açıdan yaklaşmaktadır.

TSF grubuna göre, Anti-Mai grubu bir bilgilendirme zemini oluşturmak amacıyla yola çıkan ve toplumsal bir hareket olma iddiasında olmayan bir örgütlenme iken, TSF grubu, Küresel Eylem Grubu ve Küresel Bak gibi toplumsal hareket ortaya çıkarma eğilimindeki platformları sayesinde toplumsal tepki yaratmayı amaçlayan bir örgütlenmedir.

TSF grubuna göre, Anti-Mai grubu daha özel bir çerçevede örgütlenmiş, spesifik konularda uzman bir yapı iken, TSF, daha geniş ve kapsamlı konuları ele alan bir örgüttür.

Son olarak, TSF üyelerine göre, Anti-Mai grubu daha geleneksel sol anlayışı benimsemişken, TSF daha yeni bir sol anlayışı benimsemiştir.

Anti-Mai grubuna göre ise, TSF grubu ile en büyük farkları TSF grubunun reformist bakış açısına sahip olması ile Anti-Mai'nin daha devrimci bir anlayışta olmasıdır.

İkinci fark, TSF grubunun daha siyasi bir yapılanma olması ve siyasi partileri içerisinde barındırmasına rağmen Anti-Mai grubunun siyasal bileşenlere sahip olmaması ve siyasi partilerden uzak durmasıdır.

Anti-Mai grubu üyelerine göre ortaya çıkan üçüncü fark ise, Anti-Mai grubunun kendisini eylem grubu olarak lanse etmeyip kendini sınıfın bilgilendirmesine adanması ve bunun için çalışmasına karşın TSF grubunun bir eylem grubu olarak ortaya çıkmasıdır.

Sorumuza verdikleri yanıtlar sonucunda; Türkiye’deki küreselleşme karşıtı iki oluşum arasındaki farklar şu şekilde sıralanabilir.

* TSF grubu bir eylem grubu olarak kendini ortaya koyarken Anti-Mai grubu bir bilgilendirme grubu olarak ortaya çıkmasıdır.

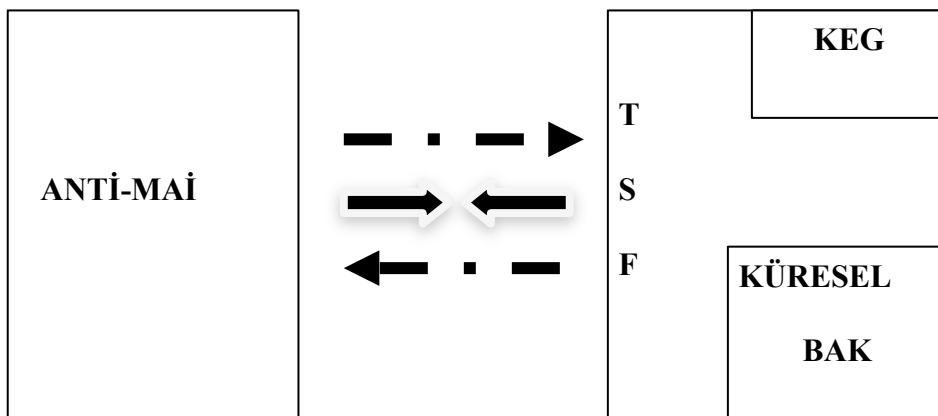
* TSF grubu siyasal zeminde de mücadele veren siyasi partiler ile ilişkili iken Anti-Mai grubunun bu tür bir siyasal ilişkisi yoktur.

* Anti-Mai grubu sendika örgütlenmeleri ağırlıklı bir şekilde işçi hakları noktasında çalışmalar yaparken, TSF grubu daha geniş kesimler açısından farklı kesimler ile ilgili çalışmalara yoğunlaşmıştır.

* Anti-Mai grubu daha sol bir perspektiften sürece yaklaşırken, TSF daha merkeze yakın bir anlayışa sahiptir.

* Anti-Mai grubu örgütlenme sistematığı açısından silsileye ve çeşitli organlara dayanan bir bürokratik örgütlenme değilken, TSF, çeşitli kurulları ve yönetim kuruluna sahip olan daha bürokratik bir örgütlenmedir.

Sekil 1: Türkiye’deki Küreselleşme Karşıtı Oluşumların Birbirlerini Algılayışı

Not: Karşılıklı oklar kısmi ret anlayışını, kesik oklar ise eleştirel kabul anlayışını göstermektedir.

Araştırmamız boyunca yapmış olduğumuz görüşmeler ve gözlemlere göre, Türkiye'deki küreselleşme karşıtı oluşumlar, birbirlerini küreselleşme karşıtı cephede olmaları dolayısıyla kabul etmekle birlikte karşılıklı eleştirel bir bakışla birbirlerini değerlendirmektedirler. Bunun yanında birbirleri ile herhangi bir eylem birliğine veya örgütsel bir ortaklığa girmemiş olmaları dolayısıyla birbirlerini kısmen reddettikleri anlaşılmıştır. Şekille de ifade etmeye çalıştığımız bu sürece “Kısmi Ret Eleştirel Kabul Anlayışı” denebilir. Bu oluşumlar birbirlerini kısmen reddetmelerine rağmen eleştirel tarzda da olsa birbirlerini kabul etmektedirler.

4.2.Dünya Çapında Ve Türkiye’de Küreselleşme Karşıtlığının Karşılaştırılması

Türkiye’de ortaya çıkan küreselleşme karşıtlığı ile Dünya’da ortaya çıkan küreselleşme karşıtlığı arasında çeşitli farklılıklar söz konusudur. Bu farklılıklar kimi zaman Türkiye’nin kendine özgü tarihinden kimi zaman ise Dünyanın yaşadığı deneyimlerden kaynaklanmaktadır. Görüşme yaptığımız küreselleşme karşıtlarından, Türkiye ile Dünya’daki küreselleşme karşıtlığını karşılaştırmaları ve bu karşılaştırma neticesinde ayrımların neler olduğunu ifade etmeleri istenmiştir.

Araştırma kapsamına giren görüşmecilerin verdikleri yanıtlara göre, Türkiye’de yaşanan küreselleşme karşıtlığı süreci ile Dünya’daki deneyim arasında dört temel fark olduğu belirlenmiştir. Buna göre;

Dünya’daki küreselleşme karşıtı hareket daha genç iken Türkiye’de küreselleşme karşıtı hareketlerde yer alanlar daha yaşlı bir kesimi oluşturmaktadır.

Dünya’daki küreselleşme karşıtlığı daha organize bir yapı sergilemesine rağmen Türkiye’deki oluşumlar yeterince organize olamamışlardır.

Türkiye’de küreselleşme karşıtları küreselleşme sürecine daha radikal bir bakış açısı ile yaklaşırken, Dünya’da bu kadar radikal eğilimler ön planda değildir.

Türkiye’de küreselleşme karşıtları, Türkiye’nin kendi öncelikleri dolayısıyla ülkemize özgü konulara odaklanırken, Dünya’daki küreselleşme karşıtları daha evrensel konulara odaklanmaktadır.

4.3.Küreselleşme Karşıtlarının Dünya Çapında Küreselleşme Karşıtı Hareketleri

Değerlendiriş Biçimleri:

Araştırma kapsamına giren küreselleşme karşıtları ile yapılan görüşmelerde, araştırma grubundaki aktivistlerin küreselleşme karşıtlığının dünya genelindeki durumunu başarılı olarak değerlendirmektedirler.

Araştırma grubundaki küreselleşme karşıtlarının verdikleri yanıtlardan bu kitlenin küreselleşme karşıtı hareketlerin dünya çapındaki durumunu başarılı buldukları anlaşılmıştır. Özellikle küresel kurumların toplantılarını sabote etmekte ve küreselleşmeden kaynaklanan sorunlara dikkat çekmek noktasında çok başarılı olmuşlardır. Bu süreçte DTÖ toplantıları yapılamaz hale gelmiştir. Kapitalist düzene bir meydan okuma biçiminde gelişen hareket, özellikle savaş karşıtı oluşumların başarılı çalışmaları ile daha da ön plana çıkmıştır. Küreselleşme karşıtlarının bu hareketleri başarılı bulmalarının bir diğer sebebi ise, süreç içerisinde tam bir bilgilenme sürecinin işlenmesi ve bu boyutuyla küreselleşmenin nimetlerinden yararlanılabilmesidir. Bu süreçte küreselleşme karşıtı hareketler, birbirlerini bilgilendirme noktasında ve ellerindeki bilgiyi paylaşma noktasında oldukça başarılı işler yapmışlardır.

Ancak araştırma kapsamına giren küreselleşme karşıtlarına göre, küreselleşme karşıtı hareketin dünya çapındaki en büyük eksikliği teorik bakımdan zayıf bir hareket olarak

kalmadır. Dünya çapında küreselleşme karşıtı oluşumlar arasında küreselleşmeyi değerlendirme ve sorun algılarında bazı farklılıklar söz konusudur. Küreselleşme karşıtları ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler ışığında, küreselleşme karşıtı hareket içerisinde en temelde dört farklı ayırımın ortaya çıktığı anlaşılmıştır.

Küreselleşme karşıtları arasındaki en büyük bakış açısı farkının küreselleşmenin iyileştirilebileceğine inanan “reformist” anlayış ile küreselleşmenin yeni kapitalist düzen olduğuna inanan ve bu sürecin kökünden bitirilmesi gerektirdiğine inanan “devrimci” anlayış arasında olduğu anlaşılmıştır. Küreselleşme karşıtları içerisinde özellikle Oxfam gibi bazı örgütler küresel kurumlarla yapılacak görüş alışverişleri ile küreselleşmenin iyileştirilebileceğini savunurken, sendika temelli otonom gruplar ise devrimci bir bakış açısıyla küreselleşmenin iyileştirilemeyeceğini ve kökünden ortadan kaldırılması gerektiğini savunmaktadırlar. Reformist kanat örgütleri küresel toplantılarda küreselleşmeye ilişkin reform önerileri getirmektedirler.

İkinci bir ayırım, küreselleşme sürecinin yürütücü ideolojisi olan neoliberal politikalara karşı mücadeleyi savunanlar ile savaş ve işgaller de dâhil olmak üzere küreselleşmeden kaynaklı her boyuttaki soruna odaklanılması gerektiğini düşünenler arasındaki ayırımdır.

Üçüncü ayırım, küreselleşmeye ilişkin toplumsal eylemler yolu ile süreci değiştirmeye yönelik mücadele verenler ile küreselleşme mücadelesinin ancak platformlar kurularak bu platformlarda deneyimlerin paylaşılması ve ortak stratejiler belirlenmesi ile küreselleşme ile mücadele edileceğini düşünenler arasındaki ayırımdır.

Dördüncü olarak ise, küreselleşmeye sadece ulusal kaygılar ile yaklaşan kesim ile küreselleşmeyi daha evrensel boyutta değerlendirmeyi uygun gören kesim arasındaki ayırımdır.

Dünya küreselleşme karşıtı hareketin birliktelik sağladıkları platformların en önemlisi DSF'dur. Ancak, Dünya Sosyal Forumu, araştırma grubuna giren iki küreselleşme karşıtı oluşum arasında farklı bir algılama ortaya çıkarmaktadır. TSF grubu, oluşum olarak kendisini DSF içerisinde konuşlandırdığı ve DSF'nun ilkelerini benimsediği için bu sürece olumlu yaklaşmaktadır. Anti-Mai grubunun ise, DSF'nun işleyişine ve ortaya çıkış biçimine ilişkin bazı eleştirileri vardır. Anti-Mai grubu, DSF sürecine olumsuz yaklaşmaktadır.

Araştırma kapsamına giren iki oluşumda ortaya çıkan farklı DSF algıları dolayısıyla sürece ilişkin düşünceler ayrı ayrı irdelenmiştir. Yapılan görüşme sonuçlarına göre, TSF grubunun DSF sürecine olumlu yaklaştığı ve kendini bu sürecin bir parçası olarak gördükleri anlaşılmıştır. TSF grubu üyelerine göre, DSF, alternatif küreselleşme hareketinin en somut biçimde ortaya çıktığı platformdur. Bu anlamda küreselleşme karşıtı hareketi DSF temsil etmektedir. TSF grubu üyelerine göre, DSF, dünyada küreselleşmeden kaynaklanan sorunları tartışmak ve sorunları farklı kesimler bakımından ortaklaştırması bakımından önemli bir işlev görmektedir. Sosyal Forum hareketi, dünya çapında eylemleri birleştirmek bakımından da önemli bir görevi ifa etmektedir. DSF, toplantılarına katılan kesimlerin geniş yer tutması dolayısıyla hem dünyayı hem de küreselleşme karşıtlığını tanımak manasında müthiş bir bilgi kaynağıdır. TSF grubu üyelerine göre, Sosyal forumlar, alternatif küreselleşme hareketi için bir bilgilenme sürecidir. Son olarak, DSF organizasyonlarının farklı kıtalarda yapılması sebebiyle farklı kıtalarda ezilen kesimlerin bir araya gelebilme düzeyi artmış, var olan toplumsal hareketlerde ise bir canlanma ortaya çıkmıştır.

DSF'na olumsuz yaklaşanlara göre, DSF, Fransa'da uluslararası finans kurumları ile lobi yaparak reform yapmalarını sağlamaya çalışan sivil toplum kuruluşları olan ATTAC ve Brezilya İşçi Partisi tarafından kurulmuştur. DSF ilkeleri ve yapısı doğrultusunda, halkların

eylemleri için ve emperyalizme karşı kazanacakları iktidarları için bir platform olmamasını garanti altına almaktadır. Forum, “yatay” (hiyerarşik olmayan) bir “süreç” (organ değil) olma iddiasındadır. Ancak bu söyleme rağmen pek az örgüt kararları kontrol etmektedir. Bunların birçoğunun da ciddi maddi kaynakları ve mevcut dünya düzenini kontrol eden ülkeler ile bağları vardır. Toplantıları STK dünyasını öne çıkarmakta ve STK dünya görüşlerinin propagandasını yapmaktadır. DSF, emperyalist çıkarlara bağlı kurumlardan fon almaktadır. DSF’na karşı olanlara göre, bu oluşum temelde küreselleşme karşıtı hareketi yavaşlatan ve sindiren (Erol,2003: 3) bir görev ifa etmektedir.

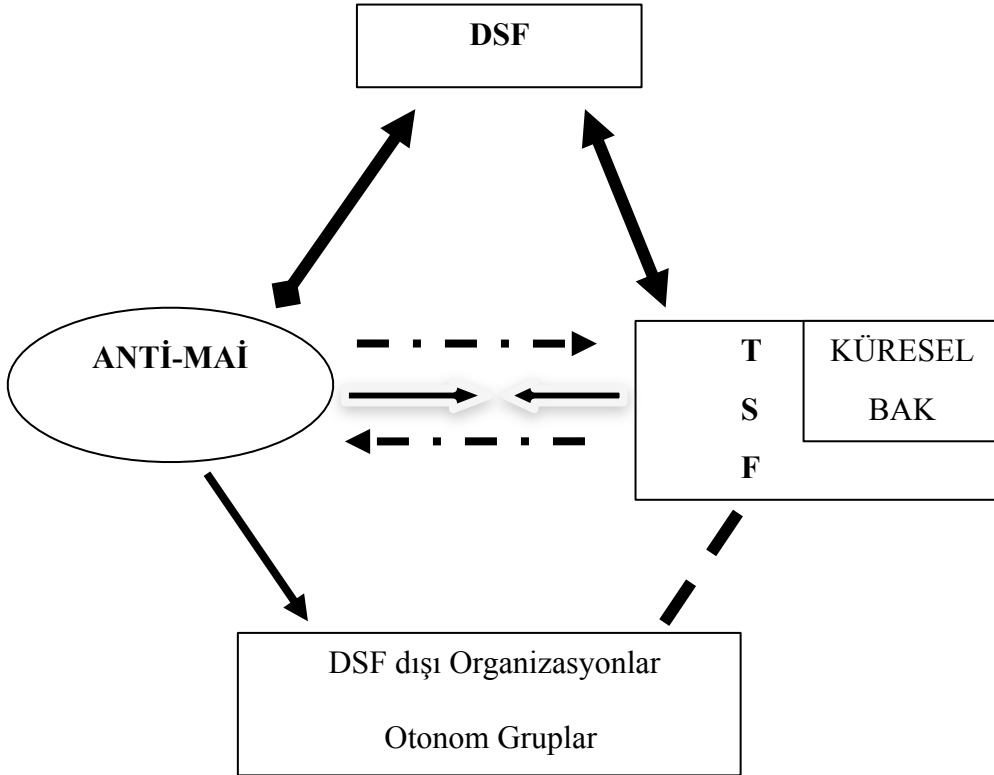
Aynı soruya Anti-Mai grubu üyelerinin verdikleri yanıtlar ise, DSF sürecine Anti-Mai grubunun olumsuz yaklaşıklarını ve sürece ilişkin ciddi eleştiriler getirdiğini göstermektedir.

Anti-Mai grubu üyeleri DSF sürecine olumsuz yaklaşmaktadırlar. Bununla ilgili çeşitli eleştiriler ifade etmişlerdir. DSF’nun küreselleşme karşıtı hareketi temsil ettiğine inanmadıkları gibi, küreselleşme karşıtı hareketleri sakinleştirmek ve yavaşlatmak için kurulmuş bir yapı olduğuna inanmaktadırlar. Anti-Mai grubuna göre, 1994 yılında Chiapas’ta Zapatista isyanı ile başlayan küreselleşme karşıtı hareket, başlangıcından itibaren mücadeleciler bir harekettir. Bu hareket en temelde küreselleşmenin yürütücüsü olan kurumların toplantılarını sabote etme amacındaydı. Bunda da başarılı oldular. Ancak DSF toplantıları bu anlamıyla küreselleşme karşıtı hareketin ruhuna uygun bir platform değildir. Çünkü DEF, Davos’ta toplanırken DSF, başka bir kıtada yürüyüş ve protestoların bile olmadığı şekilde toplanmaktadır. Bu anlamıyla Anti-Mai grubu DSF’nu bir hareket olarak görmemektedir. DSF, bazı uluslararası örgütler tarafından kurulmuştur. Buna bağlı olarak kararlar hep bu örgütler tarafından alınmaktadır. Anti-Mai grubunun DSF sürecine ilişkin bir diğer itirazı, kapitalist sistemle uzlaşmak isteyen bazı yapıları içinde barındırıyor olmasıdır. Sosyal

forumlar bu anlamıyla; *demokrasi, refah toplumu, insani küreselleşme* gibi söylemlerin tartışıldığı *ajitatif ve propagandif* yapılar olarak görülmektedir. DSF'na yönelen bir diğer itiraz ise, zaman zaman bazı çok uluslu şirket vakıflarının sosyal forumlara sponsor olmasıdır. Bunun dışında yapılan toplantıların karşısında yapıldığı iddia edilen DEF toplantılarından çok uzakta oluşu ile ilgilidir.

Sekil 2: Türkiye'deki Küreselleşme Karşıtı Oluşumların Dünya Çapındaki

Küreselleşme Karşıtı Oluşumları Algılama Şeması

DSF'na bu şekilde yaklaşan Anti-Mai grubunun dünya çapında hangi küreselleşme karşıtı oluşumlara yakın olduğunu anlamak üzere “Dünya’da var olan hangi Küreselleşme karşıtı harekete kendinizi yakın hissediyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; Anti-Mai grubunun *TNI (Transnational Institute)*, *diğeri Corparete*

Europe observatory, Public Citizen ve Concul of Canadians, Friends of the World gibi küreselleşme karşıtı gruplara kendilerini yakın hissettikleri anlaşılmıştır.

Anti-Mai grubu DSF' nu reddederken, DSF dışı küreselleşme karşıtı grupları ve otonomları kabul etmektedir. TSF ise, DSF' nu kabul etmekte, ilkelerini benimsemekte ancak DSF dışı organizasyonları kısmi biçimde reddetmektedir. Anti-Mai ve TSF grupları birbirlerine "Kısmi Ret Eleştirel Kabul Anlayışı" ile yaklaşmaktadırlar.

Tablo 1: Türkiye'deki Küreselleşme Karşıtı Oluşumların Aralarındaki Farklar

	TSF	Anti-Mai
Örgütlenme Biçimi	* Bürokratik Yapı * Farklı kurullar ile yönetim	* Bürokratik olmayan Yapı * Gönüllü birliktelik ve eşit katılım
Küreselleşmeye Bakış	* Farklı kimlik ve sınıflara ait geniş topluluklara ilişkin gelişen karşıtlık	* İşçi ve emekçi kesimleri etkileme olgusuna karşıtlık
Eylem Biçimleri	* Toplumsal tabanlı geniş kolektif eylemler ortaya çıkarma	* Küreselleşmeden etkilenen kesimleri bilgilendirme amaçlı faaliyetler
İdeoloji	* Yeni sol anlayışların hakimiyeti * Reformist bakış açısı	* Geleneksel sol anlayışların hakimiyeti * Devrimci Bakış açısı
Siyasal İlişkiler	* Siyasi partilerle bileşen düzeyinde bağlılık	* Siyasi partileri barındırmayan örgütlenme
Dünyadaki Karşıtlara Bakış	* Olumlu * DSF organizasyonuna yakınlık * Diğer Organizasyonlara "Kısmi ret Eleştirel Kabul"	* Olumlu * Otonom gruplara yakınlık * DSF Organizasyonuna "Kısmi ret Eleştirel Kabul"

5. SUMMARY

Alternative globalization movement concepts such as globalization from below the so-called anti-globalization movement, emerging at the local level labor, landless peasants, in order to express opposition to anti-poverty groups and used different identities.

In our country since the end of the 1990s in parallel to the world anti-globalization movement has become a phenomenon. Working Group on Turkey Anti-MAI in 1998 and in 2005 with the establishment of the Turkey Social Forum, an opposition to the anti-globalization movement has emerged in our country. However, opposition to the anti-globalization around the world with our country that there are some differences among the opposition. Global opposition to a wide range of community-based opposition movement in our country and not a form of study of the formation remained at the level of expression. In addition, the opposition in our country more focused on domestic issues, that were revealed by people with a certain tradition of political opposition, could not be sufficiently organized and a building that hosts the show in a more radical tendencies.

Occurring in the world anti-globalization anti-globalization movement in Turkey has diversified in this way, the opposition formations (Anti-Mai and TSF) differ in the level. On the basis of this differentiation, the differences in the form of organization, the phenomenon of globalization point of view on the differences, the opposition is being carried out in forms of action, and class differences as differences in attention-axis angles of view.

Despite these differences, all these formations in the same front (in the face of the ideology of globalization) to take part in each other, therefore, agree that because of their opposition. However, be aware of differences so critical attitude towards one another. Turkey's anti-globalization anti-globalization movement formations each other and feel close

to or away from the attitudes of "Partial Rejection Critical Acceptance Approach" as it is possible to formulate

KAYNAKÇA

BRECHER, J., Tim CASTELLO ve Brendan SIMITH

2002 **Aşağıdan Küreselleşme Dayanışmanın Gücü** (Çev. Berna Kurt vd.), İstanbul: Aram Yayınları.

ÇAYIR, Kenan Aralık

1999 “Toplumsal Sahnenin Yeni Aktörleri: Yeni Sosyal Hareketler”, **Yeni Sosyal Hareketler Teorik Açılımlar** (Yay. Haz. Kenan Çayır), İstanbul: Kaknüs Yayınları. s:13-33

ERBAŞ, H. ve M. K. COŞKUN

2007 “Sınıf Kimliğinden Kültürel Kimliğe: Fark/Kimlik Politikalarının Yükselişi”, **Fark/Kimlik SINIF** (Der. Hayriye Erbaş), Ankara: Eos Yayınları.

EROL, Pınar

2003 “Dünya Sosyal Forumunun Ekonomisi ve Politikası ‘Küreselleşme’ Karşıtı Mücadeleler İçin Dersler”, MAI ve Küreselleşme Karşıtı Çalışma Grubu, www.antimai.org/bn/dsfelestiri.htm.

FALK, Richard Haziran

2002 **Yırtıcı Küreselleşme Bir Eleştiri** (Çev. Ali Çaksu), İstanbul: Küre Yayınları, İkinci Baskı.

GİDDENS, Anthony

2000 **Sosyoloji** (Yay. Haz. Hüseyin Özel ve Cemal Güzel), Ankara: Ayraç Yayınları.

GÖRENEL, Zeki

2002 “Karşıtılığın Küreselleşmesi: Neoliberal Dönemde ‘Yeni’ Toplumsal Hareketler”, **Küreselleşme İktisadi ve Sosyopolitik Karşıtılıklar** (Der. Alkan Soyak), İstanbul: Om Yayınları. s: 304-344

GREFE, Christiane, Mathias GREFFRATH, Harald SCHUMANN

2003 **ATTAC Küreselleşmeyi Eleştirenler Ne İstiyorlar?** (Çev. Ülkü Hastürk), İstanbul: Çitlembik Yayınları

MAHMUTOĞULLARI, Mesut Temmuz

2002 “Küreselleşme Karşıtı Hareketler ‘NASIL BİR DÜNYA’ Sorusuna Yanıt Verebilecek mi?”, <http://www.antimai.org/gr/mmodtu.htm>, 4.

PETRAS, James ve Henry VELTMEYER

2006 **21. Yüzyılda Emperyalizm Maskesi Düşürülen Küreselleşme** (Çev. Özkan Akpınar), İstanbul: Mephisto Yayınları.

SANLI, Leyla

2003 “Türkiye’de Toplumsal Hareketler”, **Toplumsal Hareketler Konuşuyor** (Haz. Leyla Sanlı), İstanbul: Alan Yayınları.

ŞENTÜRK, Ünal Mayıs

2006 “Küresel Yeni Sosyal Hareketler ve Savaş Karşıtlığı”, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 30, No:1 s:31-46

TİLLY, Charles

2008 **Toplumsal Hareketler 1768–2004** (Çev. Orhan Düz), (Yay. Haz. Rabia Yılmaz), İstanbul: Babil Yayınları.

TOURAİNE, A

1995 **Modernliğin Eleştirisi**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

TUNA, Ozan Doğu

2005 “Küreselleşme Karşıtlığının Gelişimi Üzerine”, **Küreselleşme ve Alternatif Küreselleşme** (Der. Cem Karadeli), Ankara: Phoenix Yayınları. s:105-127

WALLERSTEİN, Immanuel Haziran

2006 “Kalkınmacılık ve Küreselleşmeden Sonrası Ne?”, **Küreselleşme Okumaları** (Çev. Yusuf Okan Kavuncu), (Edt. Kudret Bülbül), Ankara: Kadim Yayınları.

WALLERSTEİN, Immanuel

2004 **Amerikan Gücünün Gerileyişi Kaotik Bir Dünyada ABD** (Çev. Tuncay Birkan), İstanbul: Metis Yayınları.

www.antimai.org: “Türkiye MAI ve Küreselleşme Karşıtı Çalışma Grubunun Oluşum Amacı ve İlkeleri”, www.antimai.org/gr/ilkeindex.htm.

www.antimai.org: Mai Nedir?, Türkiye MAI ve Küreselleşme Karşıtı Çalışma Grubu, www.antimai.org/bn/bnmainedir.htm

www.sosyalforum.org: 30 Ocak 2007 “Dünya Sosyal Forumu Nedir?”, www.sosyalforum.org/index.php?option=com_content&task=blogsection&id=8&Itemid=34..